

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Emília Lapčáková

Hodiny slovenského jazyka a literatúry s využitím informačno-komunikačných technológií

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Emília Lapčáková

Kontakt na autora: Spojené škola, Centrálna 464, 08901 Svidník
lapcakova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Hodiny slovenského jazyka a literatúry s využitím informačno-komunikačných technológií

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Mária Dargajová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

informačno-komunikačné technológie, projektové vyučovanie, webquest , blog, interaktívna tabuľa, publicistický štýl, spravodajské, analytické, beletristické útvary v publicistike, čitateľská gramotnosť, čítanie s porozumením, umelecký text, báseň, rozbor textu

Anotácia

Rozvoj kľúčových kompetencií a zatriktívnenie vyučovania efektívne umožňuje práve projektové vyučovanie. V prvej kapitole som sa zamerala na projektové vyučovanie, v 2. kapitole opisujem informačno-komunikačnej technológie - webquest a jeho využite. Jadro práce tvorí príprava a realizácia projektu na hodinách slovenského jazyka a literatúry vo vyučovaní publicistického štýlu, tvorby blogu v diele S. Chalupku a M. Kukučina na strednej odbornej škole. V závere práce ponúkam vysvetlenie, v čom je popísaná pedagogická skúsenosť inovatívna.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV	Číslo akreditovaného vzdelávacieho programu KV
Tvorba testov a možnosti ich využitia v predmete slovenský jazyk a literatúra	329/2010 - KV
Aplikácia moderných vyučovacích metód a koncepcií vo vyučovaní predmetu slovenský jazyk a literatúra	1257/2013-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE	7
2 INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÉ TECHNOLOGIE	9
3 NÁMETY MODELOVÝCH HODÍN	13
3.1 Projektové vyučovanie v publicistickom štýle.....	13
3.2 Blog - Samo Chalupka- Mor ho!	22
3.3 Blog- Martin Kukučín- Dom v stráni	26
ZÁVER	33
Zoznam príloh	35

ÚVOD

„Čokoľvek sa učíš, učíš sa pre seba.“

(neznámy autor)

Práca sa venuje problematike využitia informačných a komunikačných technológií na hodinách slovenského jazyka a literatúry. Rýchly vedecko-technický rozvoj núti učiteľa meniť klasické formy a metódy vyučovania za alternatívne. V súčasnej informáciami nabitej dobe je dôležité naučiť žiaka spoznávať vzťahy medzi javmi, zlepšiť funkčnú gramotnosť a praktickú aplikáciu vedomostí.

Začiatkom 20. storočia sa projektové vyučovanie dostalo do popredia najmä v školstve USA a západnej Európy. Táto metóda vyučovania postupne preniká aj u nás na všetky typy škôl a je to nesporne efektívny spôsob výučby využívajúci niektoré progresívne metódy vyučovania ako problémové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie, diskusia. Spôsoby realizácie vyučovacej hodiny učiteľa neobmedzujú, nakoľko realizácia takejto formy vyučovania nie je presne stanovená.

Projektové vyučovanie aktivizuje hlavne žiakov, zvyšuje ich záujem o výučbu, nakoľko je to metóda, pri ktorej sa žiak učí na základe svojich záujmov a potrieb. Je vhodné pre nadaných aj menej nadaných, či žiakov pomalšie chápaných, pretože umožňuje ich vzájomnú integráciu vyplývajúcu z rôznych činností a vzdelávacích aktivít.

Webquest je modernou, inovačnou metódou vyučovania využívajúcou informačno-komunikačné technológie vo vyučovacom procese. Pri tejto výučbovej aktivite žiaci na základe učiteľom vypracovaného zadania na konkrétnu tému, umiestneného na webovej stránke alebo pevnom disku počítača, získané informácie spracovávajú do ucelenej podoby a prezentujú ich.

Doterajšie poznatky z výučby slovenského jazyka a literatúry ukázali, že vyučovanie materinského jazyka je na strednej škole už nezaujímavé. Riešením tohto problému môže byť častejšie využívanie nových aktivizujúcich metód a foriem výučby. Cieľom tejto práce je zefektívniť vyučovanie danej témy a súčasne využiť nové trendy vo vyučovaní a zároveň zaktivizovať žiakov. Tento spôsob výučby bude určite pútavejší, čo v konečnom dôsledku prispeje k lepšiemu osvojeniu si poznatkov.

V práci-Hodiny slovenského jazyka a literatúry s využitím informačno-komunikatívnych technológií metodickým spôsobom uvádzam inovačné postupy pri zavádzaní IKT do vzdelávacieho procesu v predmete slovenský jazyk a literatúra na stredných školách a gymnáziách. Svojím obsahom práca spĺňa požiadavky vychádzajúce zo základných pedagogických dokumentov, ktorými sú Pedagogicko-organizačné pokyny pre školský rok 2013/2014 ako aj ISCED 3.

Vysokou dávkou odbornosti a metodického postupu a s plným zachovaním didaktických zásad je práca určená tak začínajúcim učiteľom slovenského jazyka a literatúry ako aj tým, ktorí vo svojej dlhodobejšej praxi nemajú dostatok skúseností s podobnými učebnými aktivitami.

1 PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE

Autormi projektového vyučovania sú J. Dewey a W. H. Killpatrick, ktorí rozpracovali problémové a projektové vyučovanie ako prostriedok demokratizácie a humanizácie výučby [7]. Je to jedna z koncepcií charakterizovaných najvyšším stupňom samostatnosti poznávacej činnosti žiaka. Popri klasickom vyučovaní umožňuje rozširovať kvalitu učenia a vyučovania. Je predovšetkým orientovaná na žiaka, ktorý sa má učiť na základe svojich záujmov a potrieb.

Za zakladateľa projektového vyučovania sa dnes považuje W. Kilpatrick, ktorý v roku 1918 vydal spis Projektová metóda, v ktorom charakterizoval projekt a rozdelil ho na rôzne typy. Cieľom tejto metódy je aktivizácia žiakov a zvýšenie ich záujmu o výučbu tým, že projekty majú blízko k ich životu a záujmom. Povedal: „Myslenie je minulá skúsenosť, ktorá riadi naše dnešné činy.“ [2] Popri rozvíjaní iniciatívy, samostatnosti, tvorivosti, kritického myslenia, schopnosti spolupráce, komunikácie, schopnosti riešiť problémy, hľadať informácie sa v pozitívnom smere rozvíja aj citová a hodnotová stránka žiakov. Pri plánovaní sa učia organizovať si svoju prácu, vypracovať ju, dokončiť a niesť zodpovednosť. Významnú úlohu zohrávajú aj vedomosti a nadšenie učiteľa.

Druhy projektov

Projekty môžu navrhovať

1. samotní žiaci – spontánne žiacke projekty
2. učiteľ – projekty pripravené učiteľom (umelé)
3. žiaci a učitelia v spolupráci – kombinované projekty

Podľa cieľa možno projekty rozdeliť na

- a) problémové (cieľom je vyriešiť nejaký problém)
- b) konštrukčné (niečo vytvoriť, skonštruovať)
- c) hodnotiace (skúmať a porovnávať)
- d) drilové (nacvičiť nejakú zručnosť).

Podľa počtu riešiteľov môžu byť projekty individuálne a skupinové, podľa časovej dĺžky krátkodobé alebo dlhodobé, podľa miesta realizácie školské, domáce a kombinované [7].

Znaky projektového vyučovania

Žiacky projekt má svoje charakteristické vlastnosti [4]

1. samo organizovanosť – žiak si sám organizuje, ako bude pri riešení projektu postupovať
2. zodpovednosť – tým, že žiaci nesú za svoj projekt zodpovednosť, preberajú zodpovednosť aj za svoje vzdelávanie
3. orientáciu na cieľ – projekt nie je aktivita s otvoreným koncom, pri projektoch neplatí, že cesta je cieľ
4. orientáciu na produkt – konkrétny výrobok, objav, zorganizovaná akcia je hmatateľným výsledkom ľudskej činnosti a na konci projektu sa bude hodnotiť
5. medzipredmetovosť – projekt má prepojenie na reálny svet a iné predmety, vyžaduje skúsenosti z rôznych oblastí

6. dôraz na praktickú činnosť – je to forma učenia sa vlastnou aktivitou
7. orientácia na záujmy zúčastnených – kľúčová je motivácia, je dôležité, aby žiaci prijali projekt za svoj
8. situačný aspekt – projekt často vyplynie z určitých okolností a tiež sa realizuje vzhľadom na okolnosti

Prínos a význam projektového vyučovania

Cieľavedomé využívanie projektovej metódy na hodinách prináša veľa výhod pre učiteľov a žiakov.

Kladné stránky projektového vyučovania

- má motivačnú silu
- zamestnáva a formuje celú osobnosť
- učí spolupracovať
- učí diskutovať a formulovať názory
- učí riešiť problémy
- učí tvoriť, podnecuje fantáziu
- učí hľadať informácie, triediť ich a vyberať z nich tie dôležité

Problémové stránky projektového vyučovania z hľadiska realizácie

- učiteľ musí všetko premyslene organizovať a riadiť
- učiteľ musí odhadnúť mieru samostatnosti a zodpovednosti žiakov
- učiteľ musí odhadnúť mieru zaradenia projektu do výučby a jeho obsah vzhľadom na systematiku učiva
- učiteľ musí ustrážiť zásadu postupnosti a primeranosti poznatkov

Veľkým pozitívom projektového vyučovania je, že si žiaci počas neho neosvojujú už hotové alebo abstraktné poznatky, ale ich sami získavajú a objavujú. Na základe vlastných skúseností sú žiaci schopní rozvíjať svoje poznávacie schopnosti.

2 INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÉ TECHNOLOGIE

Obsahová reforma v predmete slovenský jazyk a literatúra vymedzila nový obsah v tomto predmete. Výsledkom zmeny je absolvent, ktorý vie svoje získané vedomosti využiť v rámci širších súvislostí a situácií a získa schopnosť samostatne sa učiť. Pre dosahovanie požadovaných výsledkov je nevyhnutné používať modernú didaktickú techniku, ako napr. elektronické lexikografické príručky, hlasovacie zariadenie, webquest, blog, multimédiá, interaktívnu tabuľu, atď. Tieto prostriedky využíva nielen na osvojovanie si učiva, ale využíva tieto zručnosti aj vo v osobnom aj profesijnom živote.

Webquest

Webquest patrí medzi moderné, inovačné metódy vyučovania zamerané na využitie informačno-komunikačných technológií vo vyučovacom procese. Ide o výučbovú aktivitu, pri ktorej je úlohou žiakov na základe učiteľom vypracovaného zadania na konkrétnu tému, umiestneného na webovej stránke alebo pevnom disku počítača, získavanie informácií prostredníctvom internetu, ich spracovanie do ucelenej podoby a prezentovanie. Často sa pri tom využíva forma skupinového vyučovania, keď každý žiak dostane konkrétnu rolu alebo výskumnú úlohu. Tá môže mať výrazne motivačný charakter. [2] Webquest však vedie v práci nielen žiakov, ale i učiteľa. Je to spôsob zmysluplného zapojenia modernej technológie, ktorý oslovuje stále väčšie množstvo učiteľov.

História webquestu

Webquest je pomerne mladou vyučovacou metódou – vyvinuli ho v roku 1995 Bernie Dodge, profesor vzdelávacích technológií na San Diego State University, a jeho kolega Tom March. Čoskoro sa rozšíril do celého sveta a dnes ho využívajú desaťtisíce učiteľov na všetkých svetadieloch. [2]

Štruktúra webquestu

Webquest má svoju ustálenú štruktúru. Prvá stránka by mala obsahovať názov webquestu, informáciu, pre ktorý ročník základnej alebo strednej školy je určený, a meno, prípadne e-mailovú adresu autora. Stránku môže dotvárať kresba alebo fotografia viažuca sa k danej téme. [2]

- Úvod – stručné uvedenie do problematiky s motivačným charakterom. Téma by mala byť zaujímavá a veku žiakov primeraná.
- Úloha – jasne vymedzuje, čom má žiak vypracovaním webquestu dosiahnuť. Podľa Bernyeho Dodgea je najdôležitejšou časťou webquestu. Úloha môže mať rôzne podoby
  1. Opakovanie učiva
  2. Kompilácia
  3. Riešenie záhady
  4. Spravodajský prieskum
  5. Projektovanie
  6. Tvorivá úloha
  7. Hľadanie konsenzu

8. Persuazívna úloha
9. Sebapoznávanie
10. Analýza
11. Vytváranie úsudku
12. Vedecká úloha

- Postup – podrobne žiakom opisuje, ako dosiahnu splnenie úlohy. Ak je úloha skupinového charakteru, uvádza sa opis činnosti každého člena skupiny.
- Zdroje – odkazy na učiteľom vopred vybrané stránky, z ktorých žiaci čerpajú informácie pri vypracúvaní zadania.
- Hodnotenie – má podobu komentovanej stupnice alebo tabuľky s presným popisom kritérií hodnotenia.
- Záver – obsahuje krátke zhrnutie webquestu.

Vplyv webquestov

Profesor didaktickej techniky na Harvard Graduate School of Education, Chris Dede, v zborníku *Learning with technology* (1998) uvádza pozitívny vplyv webquestov v štyroch oblastiach vyučovacieho procesu

- *zvyšovanie motivácie u žiakov* prostredníctvom učiteľom usmerneného získavania informácií, projektovej spolupráce a odbornej podpory
- *lepšie a ľahšie učenie sa a zvládanie pokročilých tém* pomocou didaktickej techniky.
- *simulácia činnosti skutočných expertov* uľahčuje žiakom v tímovom prostredí vykonávať komplexné úlohy a vytvárať zložité produkty
- *lepšie výsledky v štandardizovaných textoch* dosahujú žiaci, ktorých učitelia si osvoja nové modely vyučovania. [2]

Vo webqueste nejde o vyhľadávanie informácií, webquest je hlavne o spracovaní informácie. Učiteľ usmerňuje žiakov, ako majú nájsť informácie usporiadať do konkrétneho zmysluplného celku, čím vlastne splnia zadanú úlohu.

Webquest rozvíja u žiakov kritické myslenie, analytické schopnosti, učí ich porovnávať a triediť informácie, spracovávať ich a prezentovať pred publikom. [2]

Výhody webquestu

- komplexnosť myslenia
- vyššia motivácia
- efektívnosť – usmernenie žiakov učiteľom
- možnosť individuálneho prístupu (pri skupinovej práci si žiak môže zvoliť tú rolu, ktorá mu najväčšmi vyhovuje)
- možnosť prezentovať vlastný názor na daný problém
- tímová práca
- upevňovanie technických zručností pri práci s počítačom

Nevýhody webquestu

- závislosť od počítačovej vybavenosti a rýchlosti siete
- žiaci so slabšími počítačovými zručnosťami sú v nevýhode
- nestálosť, resp. nedôveryhodnosť zdrojov

- nepružná štruktúra webquestu

Zásady dobrého webquestu

Bernie Dodge (2001) uvádza 5 zásad na vytvorenie dobrého webquestu:

1. Informácie z kvalitných stránok – Cieľom sú také stránky, ktoré sú pútavé, čítavé, pre žiakov prístupné, aktuálne a presné. Dôležité je naučiť sa pracovať s kvalitnými vyhľadávačmi.
2. Organizácia práce – Využitie každého počítača v učebni, každý žiak je zamestnaný niečím zmysluplným. Dôležité je vhodné rozdelenie úloh.
3. Podnecovanie žiakov k mysleniu – Schopnosť analýzy a syntézy informácií.
4. Čo najlepšie využitie informačných zdrojov – Využívanie nielen textových zdrojov, ale aj obrázkov, zvukových súborov a videí.
5. Pomoc pre dosiahnutie vysokých očakávaní – Webquest ponúka 3 druhy podpory
  - Príjem informácií. Webquest môže obsahovať poradcu pri pozorovaní, tipy, ako viesť rozhovor, on-line slovníky a pod.
  - Transformácia. Transformovanie nových informácií do nejakej novej formy porovnaním, hľadaním styčných bodov medzi jednotlivými predmetmi, brainstorming, induktívne uvažovanie alebo rozhodovanie.
  - Tvorba výstupu. Učiteľ poskytne žiakom šablóny, pravidlá na písanie, multimediálne prvky alebo štruktúry. Poskytnutá pomoc môže viesť k budúcej samostatnosti.

3 NÁMETY MODELOVÝCH HODÍN

3. 1 Projektové vyučovanie v publicistickom štýle

Tematický celok: Publicistický štýl

Téma: Spravodajské, analytické a beletristické útvary v publicistike

Ročník: 3.

Kognitívne ciele

Po skončení projektu by mali žiaci

- pomenovať charakteristické črty publicistického štýlu
- popísať, kde sa využívajú texty publicistického štýlu
- pomenovať, ktoré funkcie plní publicistický štýl
- povedať, čo je titulok a jeho význam v publicistickom texte
- parafrázovať spravodajstvo a publicistiku
- roztriediť publicistické útvary (spravodajské, analytické a beletristické)
- vymedziť a parafrázovať jednotlivé žánre spravodajské, analytické a publicistické
- vytvárať príklady publicistických žánrov
- zhromaždiť a vyhľadať jednotlivé útvary publicistických žánrov

Afektívne ciele

- rozvíjať schopnosť kooperácie a spoločnej spolupráce so spolužiakmi bez rušivých, nežiaducich vplyvov
- upevniť pozitívny vzťah k rodnému jazyku

Charakteristika projektu

Tematicky je projekt zameraný na spravodajské, analytické a beletristické útvary v publicistike. Kládne dôraz na prierezovú tému tvorba projektu – webquestu a prezentačné zručnosti. Podporuje rozvoj všetkých kľúčových kompetencií, najmä kompetenciu k učeniu.

Typ projektu

Dlhodobý, skupinový

Zaradenie projektu do ŠVVP

3. ročník SŠ, ISCED 3A (3 vyučovacie hodiny)

Vstup

- základné vedomosti o publicistickom štýle
- základné vedomosti o útvaroch publicistického štýlu
- schopnosť vymenovať publicistické útvary, ich funkcie, obsah
- schopnosť pomenovať hlavné rozdiely medzi spravodajskými, analytickými a beletristickými útvarmi v publicistike
- schopnosť pracovať s počítačom, multimédiami a s informačnými zdrojmi na internete
- schopnosť tieto informácie (pri skupinovej úlohe v súčinnosti so spolužiakmi) pretransformovať do kompaktného výstupu

Kompetencie

Komunikácia v materinskom jazyku

- Vyjadrovať fakty, názory ústnou formou
- Prezentovať informácie, čítať s porozumením

Kompetencia vo vede

- Vysvetľovanie priebehu procesu, javu, argumentačné schopnosti, vyvodenie záveru, riešiť úlohy s humanistický obsahom

Digitálna kompetencia

- Samostatná práca s on-line zdrojmi – vyhľadávanie a výber informácií, analýza a ich spracovanie
- Využívať sociálne siete pri rovesníckom vzdelávaní, pri spolupráci na vypracovaní zadaných úloh
- Využívať na tvorbu prezentácie PowerPoint
- Posudzovať spoľahlivosť informačných zdrojov a rešpektovať duševné vlastníctvo.

Naučiť sa učiť

- Čítať odborný publicistický text s porozumením
- Spracovať informácie
- Posudzovanie vlastnej práce, jej výstupov a kritické porovnávanie sa so svojimi rovesníkmi

Spoločenské a občianske kompetencie

- Samostatná práca a tímová práca v menšej skupine

Metódy a formy

Metódy

- práca s literatúrou – čítanie odborného textu s porozumením
- metóda webquestu
- rovesnícke vzdelávanie
- vysvetľovanie
- komparácia jednotlivých publicistických útvarov
- riadená diskusia
- experiment

Formy

- individuálna a skupinová práca
- samostatná práca s internetom

Prostriedky

- učebnica Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl
- odborná literatúra
- počítač a prezentačný softvér

- počítač s reproduktormi a s pripojením na interaktívnu tabuľu na prehrávanie zvuku a obrazu

Prierezové témy

- Mediálna výchova
- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Tvorba projektu a prezentačné zručnosti

Možné využitie IKT

- webquest – spracovanie informácií na internete do výslednej prezentácie
- video – ukážka glosy, interview
- práca s obrázkami – fotografie, texty, obrázky viažuce sa k téme
- práca s internetovými slovníkmi pri výklade látky a pri analýze

Úlohy pre žiakov

Teoretická časť

- Čo je spravodajstvo a aká je jeho úloha?
- Popíšte útvary: jednoduchá správa, rozšírená správa, riport, interview, oznámenie, komuniké, inzerát, plagát, referát.
- Čo je publicistika?
- Popíšte analytické útvary: úvodník, komentár, glosa, posudok, recenzia, kritika, diskusia, polemika, debata, karikatúra, pamflet.
- Čo predstavujú/čo obsahujú beletristické útvary publicistického štýlu?
- Popíšte útvary: fejtón, reportáž, črta, stĺpček, blog, feature, kritika.

Praktická časť

1. skupina

- Vyhľadajte jednoduchú správu a pretransformujte ju na rozšírenú správu. Zhodnoťte, čo všetko ste doplnili.
- Vyhľadajte ľubovoľné oznámenie. Textovo aj graficky ho zmeňte na plagát. Zároveň spracujte informácie z plagátu ako správu do novin. Spolužiakom vysvetlite, ako ste postupovali.
- Na internete vyhľadajte interview s niektorou známou osobnosťou a popíšte znaky typické pre tento útvar.
- Vytvorte otázky na vami zvolenú tému, ktoré budete klásť respondentom. Interview si nahrajte, bude tvoriť súčasť vypracovania.

2. skupina

- Vyhľadajte recenziu na divadelné predstavenie alebo film a:
  - a) Zhodnoťte ho ako celok.
  - b) Zamerajte sa na prácu režiséra, kvalitu scenára, výkony hercov, vhodnosť scény, prácu scénografa, kostýmy, masky, hudobný sprievod.
  - c) Vysvetlite, prečo by ste si vybrali dané divadelné predstavenie.
  - d) Zhodnoťte pozitívne a negatívne stránky analyzovaného diela.
- Vyhľadajte na internete diskusný príspevok a popíšte jeho kompozíciu.

3. skupina

- a) Vyhl'adajte ľubovoľnú reportáž a zhodnoťte jej obsahovú a jazykovú stránku.
b) Posúďte, aké jazykové požiadavky by mal spĺňať autor reportáže.
- a) Čo je typické pre fejtón?
b) Z 3 fejtónov Milana Lasicu si vyberte jeden a popíšte, ako na vás pôsobí ako celok, aká je jeho kompozícia. Akú tému (problematiku) autor spracoval?

Prípravná fáza

Prípravnú fázu tvorili dve vyučovacie hodiny. O publicistickom štýle vedia žiaci zo ZŠ a z predchádzajúcich hodín slovenského jazyka, ovládajú definíciu pojmu publicistický štýl, ovládajú pojmy automatizácia a aktualizácia v publicistickom štýle. V úvode hodiny boli žiaci oboznámení s formou projektového vyučovania – webquestom a témou spravodajské, analytické a beletristické útvary v publicistike. Táto téma bola navodená metódou brainstormingu. Vzhľadom na to, že žiaci vedia k téme len základné informácie, čiastkové úlohy projektu som navrhla (žiaci ich mohli dopĺňať).

1. Spravodajské útvary v publicistike
2. Analytické útvary v publicistike
3. Beletristické útvary v publicistike

Oboznámila som žiakov s finálnou podobou projektu – Powerpointová prezentácia, plagát. Žiaci mali čas na výber témy, na rozdelenie sa do skupín a na určenie lídra skupiny. Takisto si vybrali formu výstupu. Vzhľadom na to, že projekt pozostáva z troch pojmov, ktoré žiaci spracovávali, zvolila sme 3 skupiny. V triede je 17 žiakov, výber žiakov do skupín som neovplyvňovala. Jednotlivé skupiny si vybrali výstupy na základe ich zručností. Žiaci si vybrali takéto výstupy

1. skupina – Spravodajské útvary v publicistike – prezentácia v PowerPoint, plagát, video
2. skupina – Analytické útvary v publicistike - prezentácia v PowerPoint
3. skupina – Beletristické útvary v publicistike – prezentácia v PowerPoint

Každá skupina vypracovala do dvoch týždňov projekt, v ktorom museli samostatne zhromaždiť základné údaje a spracovať ich do požadovaného výstupu. Počas dvoch týždňov prípravy mohli konzultovať prípadné problémy s vyučujúcim. Konzultácie prebiehali buď priamo na vyučovacej hodine, v rámci konzultačných hodín v popoludňajších hodinách alebo prostredníctvom emailu. Žiaci boli upozornení, že pri nedodržaní termínu im bude výsledná známka znížená o jeden stupeň.

Realizácia a prezentácia

Samotná realizácia didaktického projektu sa uskutočnila podľa plánu a prebiehala počas 3 vyučovacích hodín. Jednotlivé skupiny spracovali počas dvoch týždňov teoretické poznatky a praktické úlohy a pripravovali výstup. Prípadné nejasnosti či problémy konzultovali. Prezentácia výsledkov prebiehala v multimediálnej učebni (obrázky 1, 2, 3). Každý člen skupiny prezentoval svoju časť projektu.

Ukážky z prezentácie

Obrázok 1 Ukážka prezentácie 1. skupiny

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 2 Ukážka prezentácie 2. skupiny

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 3 Ukážka prezentácie 3. skupiny

Prameň: vlastný návrh

Hodnotenie výstupov

Na hodnotení sa spolupodieľali žiaci s učiteľom, pričom úroveň riešenia webquestu a prezentácie boli hodnotené nasledujúcou bodovou škálou: nesplnené – 0 bodov, nízka úroveň – 1-3 body, možnosti zlepšenia – 4-6 bodov, splnené bez chýb – 7-9 bodov a vzorové riešenie – 10 bodov. Hodnotenie bolo slovné, skupinové a prvá časť prebehla po prezentácii každej jednej skupiny, potom nasledovala hodina venovaná hodnoteniu všetkých skupín, ktorá viedla do diskusie o plusoch a nedostatkoch prezentácií všetkých skupín. V hodnotení som brala do úvahy tieto kritériá: rozdelenie úloh v skupine a komunikácia, zvládnutie individuálnych úloh, rozsah a kvalita spracovaných informácií, technická a vizuálna stránka výstupu a prezentácia výsledkov.

Tiež som hodnotila, či bola prezentácia zhotovená v danom termíne. Hodnotenie jednotlivých skupín bolo nasledovné:

Ukážky prezentovanej práce 1. skupiny:

Výpracovanie

a) <http://zivot.azet.sk/clanok/12840/spoved-nuly-pociskovej-jano-je-kapitola-sama-osobe.html>

Znaky:

- Obsahuje vopred pripravenú tému
- Obsahuje vopred pripravené otázky
- Odpovede sa zaznamenávajú
- V závere je uvedený autor
- Sprostredkúva informácie o osobe
- Predstavenie osoby
- Zachytenie atmosféry rozhovoru

Expert Interviews: Are You Ready?

Obrázok 4 Spravodajské útvary v publicistike – prezentácia v PowerPoint

Prameň: vlastný návrh

Spojená škola vo Svidníku
Hotelová akadémia

pozýva žiakov, študentov a širokú verejnosť na

3. ročník súťaže v dekoratívnom vyrezávaní do ovocia a zeleniny

Carpatia Carving Cup 2014

dňa 29. apríla 2014 od 9:30 hod. na pešej zóne

Spríevodné podujatie: grilovanie rôznych špeciáľí

Obrázok 5 Plagát

Prameň: vlastný návrh

Práca bola prezentovaná v stanovenom termíne. Žiaci si pochvalovali spoluprácu a komunikáciu v rámci skupiny. Individuálne úlohy zvládli dobre. Rozsah a kvalita spracovaných informácií bola bez väčších nedostatkov. Technickú a vizuálnu stránku výstupu som hodnotila ako vynikajúcu a rovnako som ohodnotila aj prezentáciu výsledkov.

1. skupina – Analytické útvary v publicistike – prezentácia v PowerPointe (obrázok 6).

Karikatúra

- **Karikatúra je** úmyselne skreslené a prehnané zobrazenie osoby alebo javu.
- V literatúre je to presnejšie charakteristika, v ktorej sa zveličujú vlastnosti človeka, a to vonkajšie, vnútorné, povahové alebo charakterové.

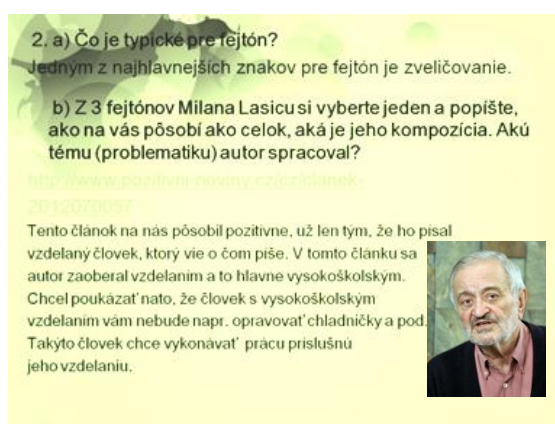

Obrázok 6 Spravodajské útvary v publicistike – prezentácia v PowerPointe

Prameň: vlastný návrh

Práca bola prezentovaná v stanovenom termíne. Žiaci hodnotili spoluprácu a komunikáciu v rámci skupiny ako dobrú. Individuálne úlohy **Spravodajské útvary v publicistike – prezentácia v PowerPointe** zvládli dobre. Rozsah a kvalita spracovaných informácií bola bez väčších nedostatkov. Technickú a vizuálnu stránku výstupu som hodnotila ako dobrú a prezentácia výsledkov prebehla bez väčších nedostatkov.

Uvádžam ukážky prezentovanej práce 3. skupiny.

Obrázok 7 Beletristické útvary v publicistike – prezentácia v PowerPointe

Prameň: vlastný návrh

Práca bola prezentovaná v stanovenom termíne. Žiaci uvádzali pri hodnotení spolupráce a komunikácie v rámci skupiny závažné nedostatky. Líder skupiny ich musel neustále upozorňovať na termín odovzdania práce. Líder spracoval celú prezentáciu, na základe čoho som zvládnutie individuálnych úloh zhodnotila ako priemerné. Práca obsahuje postačujúce množstvo informácií priemernej kvality. Technickú a vizuálnu stránku výstupu som hodnotila ako priemernú. Výslednú prezentáciu som zhodnotila ako málo zaujímavú vzhľadom na to, že oproti 1. a 2. skupine mali viac času na prípravu a prípadné nedostatky mohli odstrániť.

Tabuľka 1 Hodnotenie jednotlivých skupín

	<i>rozdelenie úloh v skupine a komunikácia</i>	<i>zvládnutie individuálnych úloh</i>	<i>rozsah a kvalita spracovaných informácií</i>	<i>technická a vizuálna stránka výstupu</i>	<i>prezentácia výsledkov</i>	<i>výsledné hodnotenie v bodoch</i>	<i>výsledné hodnotenie známku</i>
1. sk.	9	8	9	10	10	46	1
2. sk.	8	7	7	8	8	38	2
3. sk.	3	6	6	6	5	26	3

Prameň: vlastný návrh

Vzhľadom na to, že všetky práce boli určené ako študijný materiál, museli študenti nedostatky vo svojich prácach opraviť, ale výsledné hodnotenie sa už nezmenilo. Až opravené práce boli poskytnuté aj ostatným skupinám.

Záver

Jednou z možností ako zaujímavejšie pracovať s publicistickým štýlom je projektové vyučovanie. V mojom prípade to bola kombinácia písomnej a ústnej formy práce so žánrami publicistiky.

Slovo projektové vyučovanie sa dnes veľmi často opakuje. Jeho predpokladom je nielen učiteľ, ale i žiak s istou počítačovou skúsenosťou. Aj preto som túto metódu použila v treťom ročníku. Akousi predprípravou projektového vyučovania žiakov bolo napísať ročníkovú prácu s bližšie nešpecifikovanou tematikou, ktorú potom museli žiaci sami prezentovať. Najčastejšie však vznikli práce, kde žiaci spracovávali dejiny svojich obcí. Neskôr sme sa zamerali len na témy týkajúce sa slovenského jazyka a literatúry. Žiaci najčastejšie spracovali portréty rôznych spisovateľov s nekonečným zoznamom ich tvorby. To bol aj hlavný dôvod, prečo som zaviedla systém s výberom témy z určitého počtu možných, vopred určených a mnou ako vyučujúcou vytvorených tém, a tiež dôvod zavedenia ústnych prezentácií prác.

V triedach, kde žiaci viac čítajú, sú schopní pracovať s informáciami, sami si ich vedú vyhľadať a spracovať, som si zvolila projektové vyučovanie. Na prípravu, získanie, spracovanie informácií a napísanie práce mali žiaci dva týždne. Žiakom som stanovila presnú kompozíciu práce, ktorá mala pozostávať z obsahu úvodu, jadra, záveru, zoznamu bibliografických odkazov a prílohy (tá nebola povinná). Presne som ich inštruovala, čo majú obsahovať jednotlivé časti práce, ako majú postupovať, aby dosiahli stanovený cieľ. Keďže vyvrcholením celého tohto projektu boli ústne prezentácie prác, žiaci v jadre svojich prác mohli použiť osnovu, anotácie, vlastné poznámky miesto súvislého textu, podľa ktorých potom práce prezentovali. V písanej podobe museli byť kompletne „len“ tie ostatné časti práce (obsah, úvod, záver, zoznam bibliografických odkazov). V priebehu obdobia prípravy, keď žiaci pracovali na svojich projektoch, v rámci konzultačných hodín sme riešili prípadné problémy či nedostatky. Žiaci mohli pri písaní svojich prác pracovať s učebnicou slovenského jazyka, ale aj s internetom, mohli využiť akýkoľvek zdroj informácií, všetky citáty však museli zapísať aj s bibliografickým odkazom. Význam tejto časovo i tematicky náročnej práce som si uvedomila až pri ústnych prezentáciách. Žiaci nielenže museli pracovať s textom, museli ho prečítať, porozumieť mu, rozanalyzovať ho, ale ho aj precítiť, aby mohli vyjadriť svoj názor, aby ho mohli hodnotiť. Vyjadriť svoj názor a obhájiť ho je pre žiakov naozaj náročná úloha. Hľadať argumenty, ktoré by isté tvrdenie vyvrátili alebo podporili, si vyžaduje nielen istú čitateľskú zdatnosť, ale aj schopnosť rozlíšiť, čo je vhodné ako argument použiť a čo nie. Okrem toho žiaci museli prepojiť jazykovú zložku s literárnou, keď pracovali s publicistickým štýlom, s jeho beletristickými útvarmi, keď hľadali vhodné argumenty, ale aj vtedy, keď hľadali a spracovávali získané informácie. Ďalší nemalý prínos vidím v samotných prezentáciách. Tam sa žiaci priamo v praxi učili všetkým zákonitostiam rétoriky, zásadám dobrého ústneho jazykového prejavu. Učili sa správne artikulovať, využívať mimojazykové prostriedky, improvizovať. Učili sa aplikovať teoretické vedomosti v praxi. Pri prezentáciách často využívali obrázkový materiál či jazykové ukážky z textu.

Možno je táto forma práce náročná, ale klásť si nízke ciele určite nie je spôsob, ako sa ďalej rozvíjať. Možno je potrebné v budúcnosti viac pozornosti venovať výberu tém, viac ich konkretizovať, možno ich tvoriť v spolupráci so žiakmi či dať im pri ich výbere voľnejšiu ruku. Po rokoch praxe som sa však presvedčila, že žiaci urobia presne toľko

(často aj menej, ale určite nie viac), ako sa od nich žiada. A nie je to len neschopnosťou. Práca so žiakmi je veľmi náročná, to určite potvrdí každý učiteľ, ale získať si ich dôveru, presvedčiť ich, že to, čo robia, má zmysel, sa oplatí. Výsledkom je potom vzájomná spolupráca. Tento spôsob práce s projektovým vyučovaním robím so žiakmi asi piaty rok a ústne prezentácie sú vždy jeho súčasťou. Stále sa snažím vo svojej práci niečo vylepšovať a poučiť sa z predchádzajúcich chýb a skúseností.

3. 2 Blog- Samo Chalupka

Tematický celok: Epická poézia

Téma: Samo Chalupka – Mor ho!, sylabický veršový systém; združený rým; rytmicko-syntaktický paralelizmus; dieréza

Ciele

Kognitívny

- vyhľadávať, spracovať a používať informácie
- čítať spontánne rytmus básne založený na princípe počtu slabík a prestávok, v ľubovoľnej básni
- určiť sylabický veršový systém
- identifikovať rým a vytvoriť vlastné sylabické verše
- vyjadriť vlastnými slovami základné vedomosti o Samovi Chalupkovi v slovenskej romantickej literatúre
- rozlíšiť typické znaky slovenskej romantickej literatúry v konkrétnej lyrickej ukážke
- uplatniť potrebné fakty a definície, urobiť rozbor s praktickým použitím v texte, tvoriť hierarchiu javov, vyberať podstatné alebo naopak nachádzať detaily.

Afektívny

- čítať súvislý umelecký text, správne dýchať, artikulovať, dodržiavať spisovnú výslovnosť.
- prejaviť slovné vcítenie sa, prostredníctvom sugestívneho textu formovať u žiakov spolupatričnosť k vlastnému národu, úctu k tradíciám, vlasti a k morálnym hodnotám – mierumilovnosti, čestnosti, obetavosti.

Metódy a formy

Metódy

- diskusia
- samostatná práca
- práca vo dvojiciach
- metóda blogu
- rovesnícke vzdelávanie

Formy

- individuálna a skupinová práca
- samostatná práca s internetom

Prostriedky

- Čítanka pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl
- rébusy a veršované hádanky
- obrázky lokalít Slovenska
- odborná literatúra
- počítač a prezentačný softvér
- počítač s reproduktormi a s pripojením na interaktívnu tabuľu na prehrávanie zvuku a obrazu

Prierezové témy

- Mediálna výchova
- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Tvorba blogu a prezentačné zručnosti

Možné využitie IKT

- blog – spracovanie informácií na internete do výslednej prezentácie
- práca s obrázkami – fotografie, texty, obrázky viažuce sa k téme
- práca s internetovými slovníkmi pri výklade látky a pri analýze

Organizácia vyučovacej hodiny

Motivácia

V tejto fáze hodiny sa mali možnosť predviesť žiaci so svojimi tvorivými schopnosťami. Pripravili jednoduché rébusy, prešmyčky, dokonca jeden žiak vytvoril krátku veršovanú hádanku:

Napr. obrázok ukrýva priezvisko najstaršieho štúrovca, treba ho gramaticky upraviť (obrázok perníkovej chalúpkky), prešmyčka – *lup medzi cha a ka*,

Veršovaná hádanka

*V Poľsku si bojoval smelo
za slobodu, svoje meno.
Mal staršieho brata Jána,
v divadle sa prihováral.
Slovenský ľud budil zo sna
tak ako Štúr – jeho vodca.*

Oznámenie cieľa vyučovacej hodiny

Na tejto hodine si žiaci prehľadajú vedomosti o epickej poézii, konkrétne o najstaršom štúrovskom básnikovi Samovi Chalupkovi. Dostali stručné informácie o jeho tvorbe, pracovali s jeho najvýznamnejšou básňou Mor ho! Nové poznatky o sylabickom veršovom systéme si overili na tvorivej úlohe.

Nové učivo

Žiaci už majú isté vedomosti o Samovi Chalupkovi a básni Mor ho! zo základnej školy. Tieto vedomosti využijem ich pri ďalšom rozhovore. Využila som blog o Samovi Chalupkovi (Príloha 2) a blog básne Mor ho! (Príloha 3), ktorý si žiaci mali spracovať za domácu úlohu. Môžem klásť napríklad takéto otázky:

Keď poviem Slovensko – čo si predstavíte? Čo najvýstižnejšie reprezentuje, symbolizuje našu vlasť?

(Tatry, Kráľova hoľa, Kriváň, bryndzové halušky, rieka Dunaj, Váh)

Tatry a Dunaj predstavovali prirodzenú hranicu Slovenska, najdôležitejšiu strategickú lokalitu aj pre mnohých štúrovských básnikov. Dva monumenty, ktoré sa v ich tvorbe objavujú najčastejšie. Tak to je aj v básni *Mor ho! Sama Chalupku*. Jeho tvorba je úzko spojená so životom ľudu, s jeho problémami, s ľudovou slovesnosťou. Tematicky ju možno rozdeliť na niekoľko častí.

Čo si myslíte? Aké témy spracoval? Objavujú sa aj v ľudovej slovesnosti?

(Jánošík, turecké vpády)

Báseň Mor ho! Poznáte zo ZŠ, niektorí ju viete aj naspamäť. Čo bolo inšpiráciou pre básnika?

(Bol to príbeh hrdinských bojovníkov, mylne si ich stotožnil so Slovanmi, Slovákmi a rímskeho cára, o ktorom sa dočítal v diele P. J. Šafárika.)

Práca s Čítankou pre 1. roč.:

Žiak prednesie prvé štvorveršie básne. (Príloha 1; úryvok 1)

Riadeným rozhovorom dospejú k **ideovému rozboru**.

Vysvetlite alegóriu spojenia zleteli orli z Tatry.

(slovenskí junáci)

Prečo orlí?

(orol – kráľ vtákov – symbol slobody, sily, udatnosti)

Kto prezentuje Slovenov, niekde Slovákov?

(skupina poslov)

Kto predstavuje nepriateľa, ktorý chce zotročiť mierumilovný kmeň?

(Riman – cár)

Opíšte poslov a charakterizujte ich, svoje tvrdenie podložte citátom z úryvku.

(Príloha 1; úryvok 2)

(modré oči, rastom ako jedle, pobelavé kaderie, pohostinní, priateľskí, mierumilovní, všetci rovní, ale aj hrdí, nebojácni, odhodlaní brániť svoje)

Sformulujte cárovu reakciu na ich privítanie chlebom a soľou? Charakterizujte ho.

(Príloha 1; úryvok 3)

(nevzal dary, zareagoval agresívne, je spupný, panovačný, chamtivý)

Aká bola reakcia poslov?

(Príloha 1; úryvok 4)

(odhodlane sa začali biť, hoci proti nim stála presila)

Vysvetlite verš – hynú i naši, ale sťa víťazi!

(stali sa morálnymi víťazmi, aj keď všetci padli, pretože nevedeli dobyvačný boj, ale si len bránili svoje)

Prečítajte hlavnú pointu básne a vysvetlite verše.
(A ty, Mor ho! – hoj, mor ho! Detvo môjho rodu)

Môžeme nájsť paralelu medzi epickou zložkou básne a súvekými pomermi na Slovensku?
(junáci, poslovia = štúrovci; poroba cára = problémy tej doby, hospodársky a národný útlak, nepriznanie práv Slovákom, revolúcia 1848/49)

Estetický rozbor básne s dôrazom na verš:
Ľudovej slovesnosti sa autor priblížil aj formou verša.

Má báseň pravidelný rytmus?

(Áno, zistil to potleskom pri memorovaní textu, zároveň prišli na to, že prvá rytmická časť verša sa nezhoduje s druhou, ale každý verš je rovnaký, zistili, že prvá časť verša má 7 slabík a druhá len 6.)

Koľko slabičný verš použil Chalupka v básni? Overte to na viacerých miestach básne.
(trinásťslabičný)

Veršový systém, založený na rovnakom počte slabík, sa volá **s y l a b i c k ý**. Najfrekvencovanejší je 8 – 12-slabičný.

Vyvodte z ukážky znaky sylabického verša, všimajte si rytmus, rým, vyjadrenie autora na ploche.

Ako sa rytmicky člení každý verš?

(verš je rozdelený na dve pomyselné časti – skladajú sa zo 7-mich a 6-tich slabík)
Prestávka vo verši sa nazýva **d i e r é z a**.

Aký verš využíva Chalupka? Povedzte jeho schému.

(združený, aabb)

Sylabický veršový systém je založený na rytmicko-syntaktickom paralelizme.

Tvorivá práca vo dvojiciach

Žiaci si vyberú z ponúkaných možností obrázky známych objektov, prírodných krás a zaujímavostí na Slovensku Oravský hrad, Kráľova hoľa, Dunaj, Bratislavský hrad, Spišský hrad, Kriváň, Štrbské pleso, Tatry, Váh, lipa.

Viete identifikovať lokality na obrázku?

(ak nevedia, oboznámim ich s lokalitami, aby ich vedeli správne pomenovať)

Úloha

Vytvorte minimálne štvorveršie, použite sylabický veršový systém, združený rým, uplatnite 3 rôzne umelecké prostriedky, napr. epiteton, prirovnanie, zdobneninu... Kľúčové slová strofy musia vystihovať lokalitu na obrázku. Časový limit je 10 minút. Pri čítaní vytvorených veršov musia klásť dôraz na prednes, správnu výslovnosť. Hodnotí sa originalita a nápaditosť. Žiaci majú možnosť konfrontovať svoje výtvary s ďalšími dvojicami. Tvorivá činnosť slúži najmä na upevnenie nového učiva, ale aj opakovanie starého.

Záver

Kto veľa číta, veľa sa dozvie o sebe, o minulosti, o živote minulom i súčasnom, utvára si správny vzťah k ľuďom, veciam, k prírode i k sebe samému. Literárne dielo nás poučí, pobaví, rozptýli, zaujme, na konkrétnych príkladoch rieši a ukazuje cestu z ťažkostí, problémov, učí nás vyhnúť sa prekážkam a úskaliam v živote, rozširuje duchovný i kultúrny obzor. Má dôležité miesto pri formovaní osobnosti človeka, jeho záujmov, návykov i zručností a odvádza ho od nežiaducich činností a zábav. Kvalitná práca s literárnym textom môže, ba dokonca by mala žiakov podnietiť, prebudiť ich záujem o čítanie a orientovať ich k výberu takých diel, ktoré budú v ich živote prínosom. Pravidelná práca s literárnym textom (vlastne s akýmkoľvek textom) rozvíja vyjadrovacie schopnosti žiakov, zlepšuje všestrannosť a kvalitu rečového prejavu. Ako učiteľka slovenského jazyka a literatúry sa na vyučovacích hodinách takmer denne stretávam aj s takými javmi, ako je slabé či pomalé čítanie, mechanické memorovanie, neschopnosť vyjadriť sa a hovoriť o prečítanom texte či získať z textu základné informácie, o skrytom význame ani nehovoriac. To bolo hlavným, i keď nie jediným dôvodom, prečo sme sa rozhodli pre túto neľahkú tému. V dnešnom modernom a pretechnizovanom svete u veľkej časti mladých ľudí pozorovať značný odklon od tradičného čítania a zabúdame, akým obrovským a zároveň dostupným zdrojom poznatkov a vedomostí je dobré literárne dielo. Kniha je klenot, ktorá si musí každý človek i celý národ chrániť ako pamätník svojej histórie. Knihy sú obrovské národné dedičstvo. Sú najlepším vybavením na ceste životom. Karel Havlíček-Borovský povedal: „Knihy sú školou, a to školou všestrannou, školou pre mládež i dospelých, kde učí mnoho múdrych učiteľov.“ Učme deti pracovať s počítačom či internetom, ale urobme všetko aj preto, aby žiaci vo voľnom čase siahli po kvalitnom čítaní. Je potrebné prebudiť u mladých ľudí lásku a formovať vzťah ku knihe. Je prvoradou úlohou učiteľa viesť a pracovať na hodinách tak, aby žiak ovládal nielen techniku čítania, ale aby správne rozumel čítanému slovu, chápal význam prečítaného textu, vyvodzoval primerané závery a v konečnom dôsledku rozvíjal svoju tvorivosť.

Učiteľských blogov je zatiaľ málo (Ako ďalej učiteľ), väčšina pedagógov necíti potrebu takýmto spôsobom niečo svetlu prezentovať. Naopak, žiaci túto možnosť využívajú. Rozhodla som sa využiť tento spôsob prezentácie žiackych názorov- vlastný blog- je to najjednoduchší spôsob, ako to realizovať. Čitatelia-žiaci tak môžu k článkom pridávať komentáre, respektíve môžem so žiakmi viesť verejnú diskusiu o školskej (vyučovacej) téme.

3. 3 Blog Martin Kukučín- Dom v stráni

Tematický celok: Veľká epická próza

Téma: Martin Kukučín – *Dom v stráni*

- horizontálne členenie - vonkajšia výstavba diela
- vnútorná výstavba diela (kompozičná osnova)

Kognitívny cieľ

- vyhľadávať, spracovať a používať informácie
- vyjadriť vlastnými slovami základné vedomosti o Martinovi Kukučínovi
- rozlíšiť typické znaky v konkrétnej epickej ukážke

- vyjadriť vlastnými slovami dejovú líniu románu
- uplatniť potrebné fakty a definície, urobiť rozbor s praktickým použitím v texte, tvoriť hierarchiu javov, vyberať podstatné alebo naopak nachádzať detaily.

Afektívny

- rozvíjať kritický postoj ku skutočnosti
- prejaviť slovné vcítenie sa tendenciám pozitívnych premien spoločenského života.

Metódy a formy

Metódy

- diskusia
- samostatná práca
- metóda blogu
- rovesnícke vzdelávanie

Formy

- individuálna a skupinová práca
- samostatná práca s internetom

Prostriedky

- Čítanka pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl
- odborná literatúra
- počítač a prezentačný softvér
- počítač s reproduktormi a s pripojením na interaktívnu tabuľu na prehrávanie zvuku a obrazu

Prierezové témy

- Mediálna výchova
- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Tvorba blogu a prezentačné zručnosti

Možné využitie IKT

- blog – spracovanie informácií na internete do výslednej prezentácie
- práca s obrázkami – fotografie, texty, obrázky viažuce sa k téme
- práca s internetovými slovníkmi pri výklade látky a pri analýze

Organizácia vyučovacej hodiny

Motivácia

Pri motivácii zdôrazňujem fakt, že na tejto vyučovacej hodine sa žiaci vrátia k autorovi, ktorého už poznajú. O ktorom autorovi bude reč, zistia pomocou desiatich zisťovacích otázok, ktoré sami sformulujú. Nesmie sa medzi nimi spomenúť meno spisovateľa.

Napr. *Je predstaviteľom slovenskej literatúry? Písal v období realizmu? Je to prozaik alebo básnik? Žil v Chorvátsku na ostrove Brač? Je autorom poviedky Keď báčik z Chochol'ova umrie?...*

(učiteľ odpovedá na otázky žiakov.)

Oznámenie cieľa hodiny

Cieľom hodiny je vyjadriť vlastnými slovami základné vedomosti o Martinovi Kukučínovi, rozlíšiť typické znaky v konkrétnej epickej ukážke, vyjadriť vlastnými slovami dejovú líniu románu, uplatniť potrebné fakty a definície, urobiť rozbor s praktickým použitím v texte, tvoriť hierarchiu javov, vyberať podstatné alebo naopak nachádzať detaily, vnútornej a vonkajšej kompozície.

Nové učivo

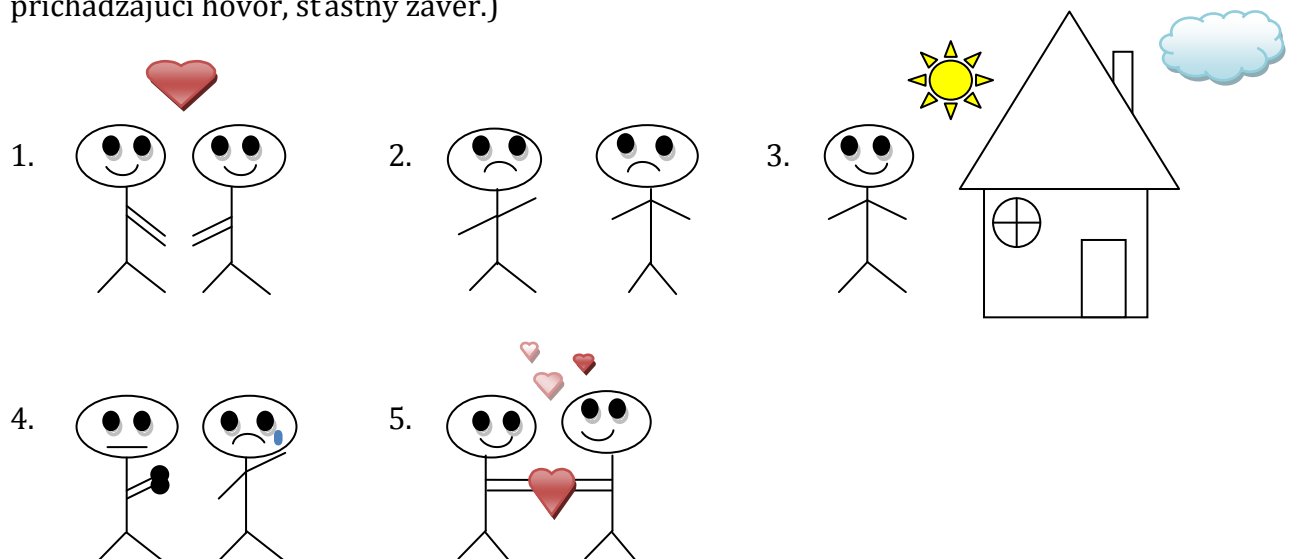
Na začiatku nadviažem na známe poznatky. Aby bolo opakovanie atraktívnejšie, využijem didaktickú techniku. Môžem položiť otázky a úlohy typu: *O vnútornej kompozícii epického diela sme už hovorili. Z čoho pozostáva?*

(expozícia – úvod, kolízia – zauzľovanie deja (zápletky), kríza – vyvrcholenie deja, peripetia – nečakaný obrat, katastrofa – riešenie konfliktu).

Úlohy

1. Symbolicky, jednoduchou kresbou na interaktívnej tabuli zobrazte vnútornú kompozíciu fiktívneho diela. (Môžem využiť kresbu domu, pretože budem hovoriť o románe *Dom v stráni*.)

Žiak – dobrovoľník na interaktívnej tabuli znázornil dom, hádajúcu sa dvojicu prichádzajúci hovor, šťastný záver.)

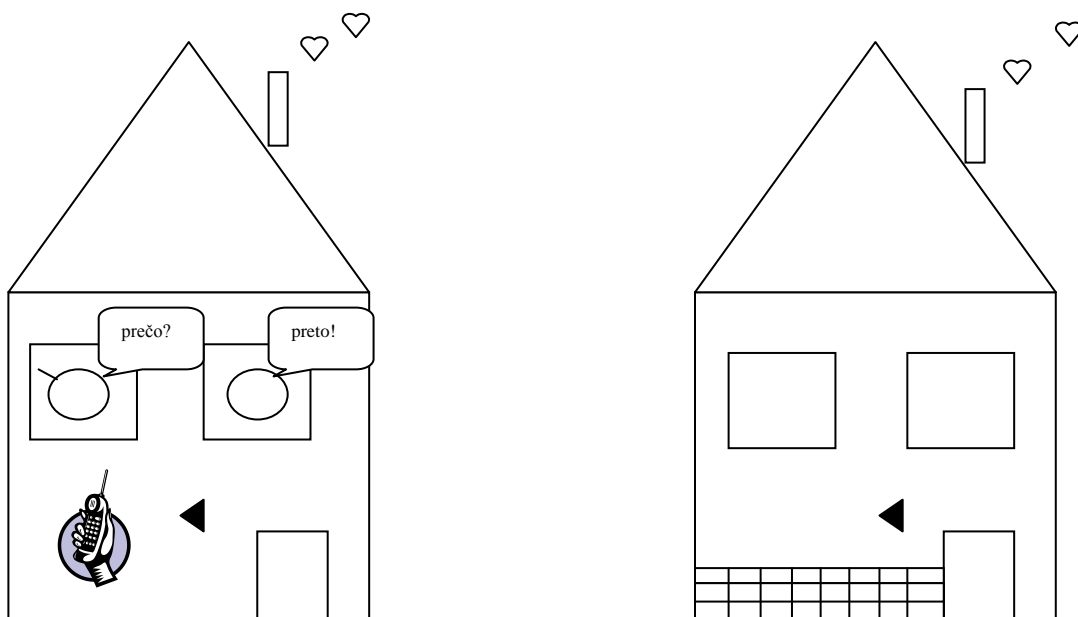

Obrázok 8 Fiktívna kompozícia diela *Dom v stráni*

Prameň: vlastný návrh

2. Na svojom obrázku vysvetlite vonkajšiu kompozíciu diela.

(Žiak na interaktívnej tabuli najprv obťahol červenou farbou dom a potom strechu – to nazval najdôležitejšie na časti domu – v literárnom diele tomu budú zodpovedať d i e l y, napr. I. a II. Modrou potom obťahol okná, dvere, komín, to sú v časti - k a p i t o l y. Zelenou vymaľoval tehly domu – nazval ich o d s e k y.)

Obrázok 9 Kompozícia diela Dom v stráni

Prameň: vlastný prameň

Úlohy s jednoduchými myšlienkovými operáciami

Na interaktívnej tabuli zobrazíme dom, okolo domu sú napísané slovné spojenia, ktoré sa môžu, ale aj nemusia týkať románu *Dom v stráni*.

Úloha 1

Zo slovných spojení vyberte pravdivé, logicky ich zorad'te.

Správne riešenie:

- spoločenský román,
- zobrazuje spoločnosť na prechode od patriarchálno-feudálnych vzťahov k vzťahom meštiacky– buržoáznym na konci 19. st.,
- autor predstavil postavy rôznych spoločenských vrstiev: statkárov, ťažakov, veľkopodnikateľov,
- šora Anzula – statkárka, pracovitá, energická, spravodlivá, zidealizovaná postava,
- o postave ťažaka Mateho Beraca vieme najviac, sledujeme jeho osud od kolísky až po hrob, pracovitý, čestný, autoritatívny sedliak, zidealizovaná postava,
- smrťou Mateho sa symbolicky končí aj patriarchálny spôsob života,

- sociálne nerovný vzťah sa prirodzene rozpadne v duchu spoločenských tradícií,
- v románe nachádzame množstvo ľudových dalmátskych výrazov, frazeologizmov, slov z taliančiny, francúzštiny, nemčiny, latinčiny,
- mnohými krajinomalbami sa snaží priblížiť cudzie prostredie.

Pomocou interaktívnej tabule si skontrolujeme správnosť vyriešených úloh.

Úloha 2

Podčiarknite spojenie, ktoré súvisí s vonkajším členením.

- jednotlivé kapitoly sú očíslované a majú svoje názvy.

Úloha 3

Nesprávne tvrdenia opravíme na interaktívnej tabuli:

- román z (bulharského) chorvátskeho prostredia,
- hlavné postavy šora (Katica) Anzula a težak Mate sú zidealizované,
- nerovný vzťah Katicy a Nika sa rozpadá kvôli (jeho nevere) spoločenskej nerovnosti a názorovým rozdielom,
- tému románu je (zhubný vplyv peňazí na rodinné vzťahy) obraz spoločnosti koncom 19. st., rozdielnosť života rôznych spoločenských vrstiev.

Úloha 4

Jednotlivým častiam vnútornej kompozície vymyslíte názov, ktorý bude zároveň kľúčovou udalosťou.

1. expozícia – Katica a Niko
2. kolízia – Smutný Mate a Anzula
3. kríza – Niko na návšteve u Beracov
4. peripetia – Dorica alebo Katica?
5. katastrofa – zahojené srdcia

Úloha 5

Spracujete informácie podľa hodnoverných internetových zdrojov o živote M. Kukučina a jeho diele Dom v stráni do výslednej prezentácie vo forme blogu (Príloha 4 a Príloha 5).

Záver hodiny patrí jej vyhodnoteniu, názorom žiakov a učiteľa na jej priebeh, podnetom a nápadom.

Záver

Keďže naša škola je školou odbornou, ktorá má niekoľko kvalitne vybavených počítačových učební a väčšina odborov má nadštandardnú dotáciu hodín informatiky a výpočtovej techniky, vidím budúcnosť realizácie takýchto projektov práce vo využití odborných znalostí a zručností žiakov nevyvímajúc ich obrovský záujem o prácu s počítačom. V rámci medzipredmetových vzťahov sa tieto projekty s literárnym obsahom môžu realizovať v programe MS PowerPoint a prezentovať pomocou dataprojektora. Pravidelná práca s literárnym textom využívajúc informačno-komunikačné technológie (vlastne s akýmkoľvek textom) rozvíja vyjadrovacie schopnosti žiakov, zlepšuje všestrannosť a kvalitu rečového prejavu, skvalitňuje úsudok, obohacuje slovnú zásobu. Rozvíja vnímavosť, predstavivosť, fantáziu, posilňuje pamäťové i vôľové vlastnosti, pozornosť i sústredenosť, prebúdzá lásku i úctu k rodnému jazyku i národu. Cieľom tejto vyučovacej hodiny bolo ponúknuť učiteľom –

kolegom formy práce s umeleckým textom ako jedného z prostriedkov zvyšovania čitateľských kompetencií žiakov. Snažila som sa vypracovať úlohy tak, aby nielen splňali svoju vzdelávaciu funkciu, ale aby zahŕňali aj výchovný prvok, aby zaujali žiakov, motivovali ich k prečítaniu diela, viedli k poznaniu, že kniha je nielen zdrojom informácií, ale obohacuje dušu, aby zlepšili komunikáciu medzi žiakom a učiteľom. Ak teda chceme dosiahnuť v práci s umeleckým textom pozitívne výsledky, musíme si uvedomiť, že táto práca musí byť sústavná, nie dočasná, pravidelná, systematická, podnetná a zaujímavá, i keď často vyčerpávajúca a nie u všetkých žiakov prináša rovnakú odozvu a efekt. Ale individuálny prístup a voľba vhodnej metódy môže byť určitým prínosom aj pre tých menej schopných a zväčša pasívnych žiakov. Pestré a zaujímavé hodiny literatúry zlepšujú vzťah žiakov k predmetu, čo môže zohrať dôležitú úlohu pri orientácii a výbere povolania. Možno niektorí z nich sa rozhodnú pre pedagogický smer a možno aj pre štúdium slovenského jazyka a literatúry, možno sa stanú majstrami slova, básnikmi či spisovateľmi, novinármi či hercami. Najdôležitejšie však je, aby sme všetci spoločne prispeli k formovaniu úcty k rodnej reči, aby sme sa na školách či v úradoch, na uliciach či doma počuli ľubozvučnú slovenčinu. Aby bola pre nás tým, čo o nej s hrdosťou povedal velikán slovenskej poézie a skutočný majster slova P. O. Hviezdoslav: „Ó, mojej matky reč je krásota, je milota, rozkoš, láska svätá....“

ZÁVER

Projektové vyučovanie, webquest a blog sú bezpochyby pozitívnymi prvkami vo výchovno-vzdelávacom procese. Svedčia o tom názory nielen odborníkov, ale aj učiteľov a žiakov. Sú prostriedkom hravejšieho a zaujímavejšieho spôsobu vyučovania.

Oblíbenosť využívania informačných a komunikačných technológií v predmete slovenský jazyk a literatúra neustále narastá. Cieľom tejto práce bolo dokázať, že je možné využiť projektové vyučovanie, blog a webquest ako modernú, inovačnú vyučovaciu metódu zameranú na využitie informačno-komunikačných technológií vo vyučovacom procese. Stanovené ciele sa podarilo dosiahnuť doštudovaním si potrebných poznatkov.

V porovnaní s klasickým vyučovaním je projektové vyučovanie zaujímavejšie. Hlavný rozdiel vychádza z aktivity žiakov. Kombinácia individuálnej práce so skupinovú, možnosť určovať si pracovné tempo vplýva na rozvíjanie auto regulácie žiakov. Skupinová práca naučila žiakov preberať zodpovednosť za učenie. Žiaci si precvičili schopnosti, ako sú tvorivosť a hodnotenie a tiež schopnosť pracovať a komunikovať s ostatnými.

Po vyhodnotení webquestu som si formou rozhovoru zisťovala názory na opodstatnenosť tejto informačno-komunikačnej technológie vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry. Väčšine žiakov sa najviac páčil tento spôsob práce s informáciami. Páčila sa im praktická práca, čo dokazuje, že vyučovanie slovenského jazyka a literatúry, konkrétne funkčných jazykových štýlov na strednej škole, by malo byť sústredené najmä na praktickú činnosť. Ako ďalšie pozitívum uviedli samostatnosť a možnosť prispôbovať prácu vlastnému pracovnému tempu. Nevýhodu tohto typu vyučovania videli v tom, že nie každý člen skupiny pracoval na zadaniach rovnako. Uviedli však, že takúto formu vyučovania by si radi zopakovali. Z môjho pohľadu, ako aj z pohľadu žiakov bolo projektové vyučovanie formou webquestu úspešné.

Žiaci sú v používaní didaktickej techniky zdatní a nerobilo im problémy pracovať s blogerskou stránkou. Podľa žiakov, tadiaľ vedie cesta do budúcnosti, do modernej školy, zvyšuje motiváciu pre učenie. Vyhľadávanie nových zaujímavých informácií bolo pre žiakov hlavne zábavou a chceli v takýchto aktivitách pokračovať, čo v našej škole, plne vybavenej počítačmi, nie je žiadnym problémom.

Ak budú učitelia aplikovať nové metódy a formy vo vyučovaní, budú používať moderné informačno-komunikačné technológie a individuálne pristupovať k potrebám žiaka, žiaci začnú chodiť do školy s radosťou a trvalejšie budú aj ich poznatky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. HINCOVÁ,K., HÚSKOVÁ, A. 2011. Metodika výučby slovenského jazyka a literatúry v rámci nových pedagogických dokumentov. Bratislava. 2011. Metodicko-pedagogické centrum. 2011
2. Moderná didaktická technika v práci učiteľa. 2010. Košice. Elfa, s.r.o. 2010. ISBN: 978-80-8086-135-3
3. POLAKOVIČOVÁ,A., CALTIKOVÁ,M., ŠTARKOVÁ,L., MEZEIOVÁ,A. 2011. Literatúra II pre stredné školy. Bratislava. Orbis Pictus . 2011. ISBN: 978-80-8120-116-5
4. Premena školy s využitím informačných a komunikačných technológií. 2010. Košice. Elfa, s.r.o. 2010. ISBN: 978-80-8086-143-8
5. ROUBAL, P. 2009. Počítač pro učitele. Brno. Computer Press, a. s., 2009. ISBN 978-80-251-2226-6
6. SABOL, J., ANDRIŠČÍK, M., HEVIER, D., KESSELOVÁ, J., MILČÁK, M. 2010. Využitie informačných a komunikačných technológií v predmete slovenský jazyk a literatúra pre stredné školy. Učebný materiál – modul 3. Košice. Elfa, s.r.o. 2010. ISBN: 978-80-8086-150-6
7. TUREK, I. 2008. Didaktika. Bratislava. Iura Edition. 2008. ISBN: 978-80-8078-198-9
8. Využitie informačných a komunikačných technológií v predmete slovenský jazyk a literatúra pre stredné školy. Košice. Elfa, s.r.o., 2010. ISBN: 978-80-8086-150-6

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Samo Chalupka Mor ho!

Príloha 2 Blog Samo Chalupka

Príloha 3 Blog Mor ho!

Príloha 4 Blog Martin Kukučín

Príloha 5 Blog Dom v stráni

Príloha 1 Samo Chalupka Mor ho!

(úryvok 1)

Zleteli orli z Tatry, tiahnu na podolia,
ponad vysoké hory, ponad rovné polia;
preleteli cez Dunaj, cez tú šíru vodu,
sadli tam za pomedzím slovenského rodu.

(úryvok 2)

Pobelavé kaderie šije im otáča,
modré ich oči bystro v okolo si páča.
Rastom sú ako jedle, pevní ani skala:
zdalo by sa ti, že ich jedna mater mala.

(úryvok 3)

Nevzal cár Božie dary; z jeho mračnej tvári
urazená sa pýcha ľutým hnevom žiari.
A zo stolca zlatého takovým sa host'om
ozvali ústa jeho ku slovanským poslom.

Skloníte šije i vy. – Tie krásne roviny,
túto zem vašich dedov dostane ľud iný.
A spurné rody vaše pôjdu Rímu slúžiť,
strážiť nám naše stáda, polia naše plúžiť.

(úryvok 4)

„Mor ho!“ kríkla družina slovanská odrazu
a meč zasvietil v pästi každému víťazu:
„Mor ho!“ kríkla a razom na cára sa metá:
to ti na rímsku pýchu slovanská odveta.

Príloha 2 Blog Samo Chalupka

Samo Chalupka bol priekopníkom romantickej poézie v slovenskej literatúre. Bol najstarším členom štúrovej školy a jedným zo zakladateľov a najaktívnejších členov Spoločnosti česko-slovanskej. Bol tvorcom národnej a hrdinskej epiky, ktorá najviac prenikla do širokých vrstiev. Jeho poézia odráža hlboké vlastenecké cítenie a nadšenie pre boj za národnú slobodu.

Narodil sa v roku 1812 v Hornej Lehote v národne uvedomelej rodine evanjelického kňaza. (Jeho starší brat Ján bol známym dramatikom.) Po gymnaziálnych štúdiách začal roku 1827 študovať filozofiu a teológiu na bratislavskom evanjelickom lýceu. Keď r. 1830 vypuklo v Poľsku povstanie proti cárskemu Rusku, prerušil štúdiá a odišiel ako dobrovoľník bojovať za slobodu Poliakov. V bojoch bol ranený a po vyliečení dokončil štúdium teológie. Stal sa kazateľom a po smrti svojho otca nastúpil na jeho miesto v Hornej Lehote, kde účinkoval celý svoj život. Zomrel v Hornej Lehote v roku 1883.

Prvé Chalupkove básne vyšli v r. 1843 v kalendári Gašpara Fejérpataky- Belopotockého. Boli to tri ponášky na ľudové piesne. V čase klasicistickej poézie tieto básne boli zvláštnosťou jednak svojím príklonom k ľudovej poézii, do uzákonenia spisovnej slovenčiny Chalupka písal v duchu poézie Kollára a Hollého časomerné verše po česky. Keď začal účinkovať medzi ľuďom, čoskoro sa presvedčil o neživotnosti klasicistickej poézie a češtiny. Uvedomil si, že jedine živá reč ľudu môže byť účinným nástrojom poézie. Preto začal študovať hovorovú reč, zbieral príslovia a porekadlá, ľudové slová a výrazy. Po uzákonení spisovnej slovenčiny Chalupka medzi prvými tvorili nové básne, ktoré sa stali slávnymi.

Vrcholným dielom Sama Chalupku je hrdinská báseň Mor ho!

Námet k tejto básni našiel u Šafárika v Dejinách slovanskej reči a literatúry. Šafárikove údaje o panónskom kmeni Limigantov, ktorí sa kedysi v 4. storočí postavili na odpor rímskemu cisárovi Konštantínovi a vrhli sa na neho s výkrikom mar ha! mar ha!, Chalupka vzťahuje na Slovanov. Ich bojový výkrik pokladá za slovenské: mor ho!

Cieľom Sama Chalupku nebolo verné zobrazenie histórie, ale vyjadrenie hlbokého vlasteneckého cítenia. Pre skladbu je charakteristický dramatický spád deja a pátos v spojení s ideou slobody, humanizmu a demokracie.

Dej básne je stručný. Odohráva sa v 4. storočí na rovinách pri Dunaji pod Devínom. Rímsky cisár sa tu utáborí so svojim vojskom s cieľom podmaniť si Slovanov. Skupina slovenských junákov prichádza k cisárovi s posolstvom mieru. Keď cisár odmieta ich pozdrav a vyhlási, že si zotročí celý národ, skupina poslov sa vrhne na Rimany s výkrikom Mor ho! Všetci členovia družiny padnú v boji proti presile.

Slovenskí junáci si radšej zvolili smrť ako porobu. Obetovali svoje životy za vznešené ideály a za svoju vlasť:

*vďačne lejú vernú krv po osudnom poli:
oj, veď padnúť za národ – oj, veď to nebolí!*

Báseň sa končí odsúdením vrahov a výzvou do boja za slobodu:

*A ty, mor ho! – hoj, mor ho! Detvo môjho rodu,
kto kradmou rukou siahne na tvoju slobodu;
a čo i tam dušu dáš v tom boji divokom:
mor ty len, a voľ nebyť, ako byť otrokom!*

Chalupka sa nezameriava na opis boja, vyzdvihuje hrdosť a smelosť junákov, ich túžbu po mieri a slobode, odsudzuje násilie a zotročovanie. Zdôrazňuje rovnosť človeka s človekom, národa s národom:

*Pravda, bohy vydaná, káže nám Slovanom:
pána mať je neprávosť: a väčšia byť pánom.
A človek nad človeka u nás nemá práva:
sväté naše heslo je: sloboda a sláva!*

Báseň Mor ho! je najpôsobivejšou a najsilnejšou epickou hrdinskou skladbou romantickej literatúry. Získala si trvalú popularitu, jej verše vzbudzovali vlastenecké nadšenie nielen Chalupkovým vrstovníkov, ale i mnohých ďalších generácií.

Príloha 4 Blog Martin Kukučín

Martin Kukučín (vlastným menom MUDr. Matej Bencúr) je zakladateľom realizmu v slovenskej próze.

Životné osudy Martina Kukučina boli veľmi pestré. Narodil sa roku 1860 v dolnooravskej dedine Jasenovej. Jeho rodičia boli roľníci. Študoval na gymnáziu v Revúcej, Martine a v Banskej Bystrici. Potom prestúpil na učiteľský ústav v Kláštore pod Znievom. Keď dokončil štúdiá, stal sa učiteľom vo svojom rodisku. Roku 1885 sa vzdal učiteľského povolania a odišiel študovať medicínu do Prahy na Lekársku fakultu Karlovej univerzity. Tu sa zoznámil s chorváckym obchodníkom Didolićom, ktorý mu po skončení štúdia našiel miesto lekára v Dalmácii. Usadil sa na ostrove Brač a oženil sa s Didolićovou dcérou Pericou. Roku 1907 odišiel do Južnej Ameriky, žil v chilskom meste Punta Arenas, kde pôsobil ako lekár medzi chorváckymi vysťahovalcami. Po pätnásťročnom pobyte v Južnej Amerike, v roku 1922, sa vrátil do Chorvátska a usadil sa v kúpeľnom mestečku Lipik (krátky čas pobudol i na Slovensku, ale pomery v buržoáznej Československej republike ho sklamali). Zomrel v roku 1928 v Dalmácii (v Pakraci neďaleko Lipiku), pochovaný je v Martine.

Po svojom návrate do Európy spracoval Kukučín svoje zážitky z prostredia chorváckych vysťahovalcov v Južnej Amerike. Takto vznikol päťdielny román *Mať volá* (vyšiel až v r. 1926-1927), ktorý však už bol signálom ubúdania Kukučínových tvorivých síl. V tomto období vznikli i Kukučínove historické romány z obdobia štúrovskeho hnutia (*Lukáš Blahosej Krasoň*, 1929; *Bohumil Valizlost' Zábor*, 1930).

Okrem prózy písal Martin Kukučín aj divadelné hry (*Komasácia*, *Bacúchovie dvor*) a cestopisy (napr. *Prechádzka po Patagónii*, *Dojmy z Francúzska*).

Dvojzväzkový román Dom v stráni je vrcholným dielom Martina Kukučina. Dej sa odohráva v Dalmácii, na ostrove Brač (tu žil Kukučín v Martine v rokoch 1894 – 1907). Román je kronikou jedného roku života na tomto ostrove. V centre príbehu stoja dve rodiny – rodina starého ťažaka Mateho Beraca a rodina statkárky šory Anzuly Dubčicovej. Tieto dve rodiny predstavujú dve protikladné spoločenské vrstvy – Mate Berac patriarchálnu sedliacku triedu a šora Anzula zemiansku, statkársku triedu.

Vzťah oboch rodín naruší láska mladého Nika Dubčica ku Katici Beracovej, Mateho dcére. Katica sa kvôli Nikovi rozíde so sedliackym mládencom Paškom Bobicom. Proti láske mladých sa postaví obe rodiny, ale najmä Katicin otec, Mate Berac. Mate sa nevie zmieriť s tým, že jeho krásna dcéra sa schádza s pánskym švihákom. Vidí to tak tragicky, že sa mu zdá prijateľnejšia Katicina smrť než takáto hanba a potupa. Tvrdí, že medzi pánom a sedliačkou nemôže byť opravdivá láska, po čase z nej ostane iba sklamanie a zničená povesť aj budúcnosť dievčaťa. Aj šore Anzule je ľúto, že jej syn chodí s obyčajnou sedliačkou. Ona mu už dávno vybrala nevestu z ich spoločenskej triedy, Doricu a ešte stále dúfa, že Niko zmení svoje rozhodnutie, a predsa sa ožení s Doricou. Napriek tomu sa však rozhodne, že keď si to Niko bude naozaj želať, prijme Katicu za svoju nevestu. Presvedčí aj Mateho, aby sa nestaval proti Nikovi a Katici. Dohodnú sa, že im dovoľia schádzať sa a lepšie sa spoznať. Šora Anzula sa domnieva – ako sa neskôr ukázalo, správne – že mladí sa aj tak skôr alebo neskôr rozídu, lebo prídu na to, že sa k sebe nehodia. Láske Nika a Katicy už teda nič nestojí v ceste, môže sa naplno rozvíť. Niko je očarený Katicinou krásou, šťastná Katica plánuje ich spoločnú budúcnosť. Šora Anzula sa však ešte pred sobášom chce presvedčiť, či je medzi mladými ozajstná láska. Ešte stále dúfa, že Niko zmení svoje rozhodnutie, preto sa snaží zinscenovať také situácie, v ktorých sa môžu ukázať Doricine prednosti, ako i to, že Katica sa do panskej spoločnosti nehodí. Pripraví hostinu, na ktorej má byť gazdinou Dorica. Tieto Anzuline dobre myslené intrigy prichádzajú v pravú chvíľu – Niko si totiž všimol, že v Katicinej láske je i kus vypočítavosti a ctižiadostivosti. Začína pochybovať, už nevie, čo je u Katicy na prvom mieste – či láska k nemu a či túžba byť paňou na dubčicovskom panstve. Bojí sa budúcnosti, nevie, či sa správne rozhodol pre spoločný život s Katicou. Niko na hostine má možnosť spoznať zblízka Doricu a má najmä možnosť porovnať obidve dievčatá. Katica sa mu zdá naivná, v panskej spoločnosti neohrabaná, kým Dorica jemná, kultivovaná, so spoločenským taktom. Niko prichádza k poznaniu: „No, seberovní nikdy nebudú. Nemožno...“ Situáciu ešte dovŕši výbuch Katicinej žiarlivosti. Niko sa napokon rozhodne pre seberovnú Doricu a opúšťa Katicu, ktorá ich oboch priam znenávidí. Nakoniec však pochopí a uzná svoj omyl a umierajúcemu Matemu sľúbi pri jeho smrteľnej posteli, že sa vydá za Paška Bobicu, sedliackeho chlapa, s ktorým sa kvôli Nikovi rozišla. Sen Nika a Katicy sa nemohol uskutočniť, nad láskou zvíťazil rozum, nad snom skutočnosť a životná realita. Museli sa rozísť, pretože ani láska nedokázala prekonať priepasť medzi protikladnými spoločenskými vrstvami, ich tradíciami a životným štýlom. Hlavnou postavou románu je Katicin otec, Mate Berac, predstaviteľ patriarchálneho sedliactva. Celý život tvrdo pracoval, bojoval s ťažkými životnými podmienkami. Je sebavedomý, hrdý, v spoločnosti i v rodine sa teší veľkej autorite. Jeho životnou filozofiou je zachovanie tradícií. Je celkom zrastený s pôdou, považuje ju za matku. Keď sa blíži jeho smrť, pokladá si za povinnosť rozlúčiť sa s pôdou

Lukáčová:

Nadčasovosť diela spočíva v zobrazení spoločenských rozdielov, ktoré sú viditeľné aj v súčasnosti. Autor nás necháva nahliadnuť na celú problematiku aj z hľadiska ich rodičov. Nikova matka, šora Anzula a Katicin otec Mate Berac, sú predstaviteľmi staršej a skúsenejšej generácie. Už od začiatku vedeli, že takýto vzťah nemá budúcnosť. Nechceli však mladým nanútiť svoj názor. Namiesto toho ich nechali, aby sami zistili, že ich láska je len poblúznením, ktoré v reálnom živote nemôže fungovať. Keďže dielo pochádza z obdobia realizmu, má aj realistický koniec. Tak ako v minulosti, aj v súčasnosti sú spoločenské rozdiely. Sú nemenné a neprekonateľné a ani akokoľvek silná láska to nemôže zmeniť.

Chavková:

Martin Kukučín zobrazuje vo svojich dielach život jednoduchého ľudu a snaží sa riešiť problémy každodenného života. Dielo Dom v stráni sa odohráva v 18. storočí v období realizmu, kde autor opisuje život dvoch rozdielnych rodín, rodiny bohatej statkárskej rodiny v diele je šora Anzula, ktorá má syna Nika a predstaviteľom sedliackej rodiny je sedliak Mate Berac, ktorá má dcéru Katicu Beracovú. Autor v diele opisuje, ako môže resp. nemôže vzniknúť láska medzi ľuďmi z dvoch odlišných spoločenských svetov. Zo začiatku sa Katicu snažil získať sedliak Paško, ale márne. Vzťahy rodín, Nikovej a Katicinej, začne komplikovať láska medzi nimi. Šora Anzula je však pyšná statkárka, ktorá nechce dovoliť, aby jej syn žil s chudobnou sedliačkou Katicou. A tak šora Anzula a Mate Berac očakávajú, že medzi Nikom a Katicou dôjde k rozchodu, že sami pochopia, že sa ich predstavy líšia od reality a nemôže existovať niečo medzi statkárom a sedliačkou. Po dlhšom čase a premýšľaní Niko prehodnotí svoj vzťah s chudobnou Katicou a rozíde sa s ňou. Mladý statkár sa začne stretávať s Doricou Zorkovičovou, ktorá bola síce z chudobnej rodiny, ale mala vzdelanie. Katica sa nakoniec vrátila k Paškovi, ktorého nechala kvôli Nikovi a otcovi na smrteľnej posteli sľúbila, že sa za Paška vydá. Tak ako to opisuje Kukučín v diele Dom v stráni, tak takto to býva aj v dnešnom svete. Ľudia sa delia na bohatých a chudobných. Spoločenské vrstvy vždy boli, sú a aj budú.

Jaržabeková:

Spoločenské pomery v každej spoločnosti stále boli, sú a ešte aj budú veľkou nepreklínajúcou sa súčasťou ľudskej existencie. Martin Kukučín nám vo svojom diele z obdobia realizmu podkladá prirovnanie problematiky bohatstva a chudoby, teda spoločenských pomerov. Tieto realistické motívy patrili do popredia nielen v 18. storočí, ale aj dnes. Celý román Dom v stráni sa odohráva v dalmatínskom prostredí. V diele vystupujú dve odlišné rodiny rôznych spoločenských vrstiev – sedliacka rodina starého sedliaka Mate Beraca s jeho dcérou Katicou a statkárska rodina šory Anzuly so synom Nikom. Témou románu je láska Nika Dubčica, zámožného statkára, ku Katici, sedliackej krásavici. Ich vzťah sa ale nemôže zakončiť svadbou, pretože ich spoločenské postavenie nedovoľuje porušiť rodinné tradície a zvyky v dedine. Autor v tomto psychologicko-spoločenskom románe opisuje postavy pravdivo s ich dobrými, ale aj zlými vlastnosťami. Postavu Nika zobrazuje ako zámožného, prelietavého statkára, ktorého postavenie nedovoľuje priblížiť sa k ľuďom iných spoločenských vrstiev. Katicu autor

zobrazuje ako krásny idol žien, ktorá je ale sedlička a nevzdelaná. Martin Kukučín rozpracoval problematiku a rozdielnosť spoločenských vzťahov v odlišných spoločenských vrstvách, ku ktorej sa zachoval racionálne. Dielo sa nekončí harmonicky, pretože autor vie, že vzťahy medzi statkármi a sedliakmi budú stále rozdielne.

Franková:

Aj keď sa storočie zmenilo, zmýšľanie ľudí a ich charakter zostali nezmenené. Postavy vystupujúce v diele sa veľmi nelíšia od postáv dnešnej doby. Delenie na spoločenské vrstvy sa stále nevytratilo. Bohatí ovládajú chudobných.